

Αρείου Πάγου 197/1994 (Τμ. Β')

Πηγή: Ε.Ε.Δ. 54/95, σ. 726, Δ.Ε.Ν. 52/96, σ. 239

Περίληψη: Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το 15^ο έτος της ηλικίας του και μπορεί, με την γενική συναίνεση των γονέων του που ασκούν την επιμέλειά του, να συνάψει σύμβαση εργασίας ως εργαζόμενος και είναι ικανός να παρίσταται στα δικαστήρια με το δικό του όνομα, μπορεί εξ ίσου να διεκδικήσει, με το δικό του όνομα, την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης της ηθικής βλάβης την οποία υπέστη από εργατικό ατύχημα, που επήλθε κατά την παροχή της εργασίας του ή με αφορμή αυτήν. Ο προσδιορισμός του ποσού της εύλογης χρηματικής ικανοποίησης αφήνεται στην ελεύθερη εκτίμηση του δικαστηρίου της ουσίας, η κρίση του οποίου δεν ελέγχεται αναιρετικώς, διότι σχηματίζεται από την εκτίμηση πραγματικών γεγονότων. Κυριότερες διατάξεις: ΚΠολΔ άρθ. 63 παρ. 1 εδ. β' Α.Κ. άρθ. 136 και 932.

Απόφαση Δικαστηρίου

Πρόεδρος: ΣΩΚΡ. ΣΩΚΡΑΤΕΙΔΗΣ

Εισηγητής: ΣΤΕΦ. ΜΑΤΘΙΑΣ

Δικηγόροι: Χαρίδ. Βεργούλης, Λαζ. Μπελίσης

Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 63 παρ. 1 εδ. β' ΚΠολΔ και 136 εδ. α' Α.Κ. προκύπτει σαφώς, ότι ο ανήλικος, που έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας του και μπορεί, με τη γενική συναίνεση των προσώπων, που ασκούν την επιμέλειά του, να συνάψει σύμβαση εργασίας, ως εργαζόμενος, είναι και ικανός να παρίσταται στα δικαστήρια με το δικό του όνομα, ως προς τις διαφορές και τις αξιώσεις, που προκύπτουν από τη σύμβαση εργασίας ή εξ αφορμής αυτής. Επομένως μπορεί να παρίσταται με το δικό του όνομα και για τη, βασιζόμενη στις διατάξεις των άρθρων 299, 932, 914 επ. Α.Κ. και ανεξάρτητα από την εγκυρότητα της συναφθείσης συμβάσεως εργασίας, αξίωση χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ηθικής βλάβης, την οποία ο εργαζόμενος ανήλικος υπέστη από ατύχημα, που επήλθε κατά την παροχή της εργασίας του ή εξ αφορμής αυτής. Συνεπώς το Εφετείο, που δέχθηκε, ότι ο αναιρεσίβλητος, που

κατά το χρόνο ασκήσεως της ένδικης αγωγής του (κατετέθη την 4.9.1990), περί χρηματικής ικανοποιήσεως, λόγω ηθικής βλάβης του, από ατύχημα, που επήλθε, από υπαιτιότητα του αναιρεσειόντος, κατά την παροχή της εργασίας του, είχε συμπληρωμένο το 15^ο έτος της ηλικίας του, είχε την ικανότητα να παρίσταται στο δικαστήριο, για την αξίωσή του αυτή, με το δικό του όνομα, δεν παραβίασε τις παραπάνω διατάξεις, με το να μη κηρύξει απαράδεκτη την αγωγή και πρέπει να απορριφθεί ο πρώτος, περί του αντιθέτου, λόγος αναιρέσεως, που συνιστά την, από το άρθρο 559 αριθμ. 14 ΚΠολΔ, πλημμέλεια, ως αβάσιμος. Ο ίδιος λόγος κατά το σκέλος, που προσάπτει στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση την, από το άρθρο 559 αριθμ. 5 ΚΠολΔ, αιτίαση, χωρίς να αποδίδεται πλημμέλεια, αναγομένη στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του πρωτοδίκως δικάσαντος δικαστηρίου, είναι απορριπτέος ως αόριστος. Τυχούσα δε επίκληση της παραπάνω (από το άρθρο 559 αριθμ. 5 ΚΠολΔ) πλημμέλειας με την έννοια της εκδικάσεως της υποθέσεως με διαδικασία διαφορετική, από εκείνη που έπρεπε να εκδικασθεί, είναι επίσης απορριπτέος ως απαράδεκτος, δεδομένου, ότι η εκδίκαση της υποθέσεως, από το καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο κατά διαδικασία διαφορετική από εκείνη που ορίζει ο νόμος, δεν ιδρύει λόγο αναιρέσεως (Ολ. Α.Π. 402/1981).

Από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση προκύπτει, ότι το Εφετείο δέχθηκε: Ότι η ομόρρυθμη κατασκευαστική εταιρεία, με την επωνυμία "Ν. Ο.Ε." (πρώτη εναγομένη) ανήγειρε, ως εργολάβος, επί της οδού Ορέστη αριθμ. * στη Θεσσαλονίκη, πολυόροφη οικοδομή, την επίβλεψη κατασκευής της οποίας είχε, ο πολιτικός μηχανικός, Σ.Ν. (δεύτερος εναγόμενος), που ήταν και ομόρρυθμο μέλος της εταιρείας. Ότι την κατασκευή των σκυροδεμάτων είχε αναλάβει, ως υπεργολάβος και χωρίς η εργολάβος - εταιρεία να παραιτηθεί από το δικαίωμα διεύθυνσης και επίβλεψης του έργου, ακόμα και για το τμήμα του σκυροδέματος, ο αναιρεσειών (τρίτος εναγόμενος), ο οποίος, προκειμένου να εκτελέσει το τμήμα αυτό του έργου, ανέθεσε στο Β.Κ. (τέταρτο εναγόμενο) την κατασκευή του σιδερένιου οπλισμού των σκυροδεμάτων, για την κατασκευή του οποίου ο τελευταίος στις 23.5.1988 προσέλαβε στο όνομα και για λογαριασμό της εργολάβου εταιρείας, μεταξύ άλλων, και τον, διανύοντα το 15^ο έτος της ηλικίας του (είχε γεννηθεί στις 30.11.1973) αναιρεσίβλητο, για να εργασθεί ως εργάτης στην κοπή, κατεργασία και τοποθέτηση στα κατάλληλα σημεία της ανεγειρόμενης οικοδομής του

σιδερένιου οπλισμού των σκυροδεμάτων, δεδομένου, ότι παρά το νεαρό της ηλικίας του, είχε αρκετή πείρα σε τέτοιου είδους εργασίες, ως εργαζόμενος κοντά στον οικοδόμο πατέρα του. Ότι στις 27.5.1988 ο αναιρεσίβλητος-ενάγων, που μαζί με τον πατέρα του και άλλους οικοδόμους απασχολούνταν με την τοποθέτηση του σιδερένιου οπλισμού στις κατάλληλες θέσεις του τέταρτου ορόφου της οικοδομής, βρισκόταν στο εσωτερικό του φρεατίου, όπου πατούσε σε δάπεδο εργασίας, κατασκευασμένο εντελώς πρόχειρα από τρία μαδέρια, τα οποία άφηναν μονόπλευρα κενό, μεγαλύτερο από 0,70 μ. Και τη στιγμή, που επιχειρούσε, από την πλευρά του, να κρατήσει σε ορθή κατακόρυφη θέση το σιδερένιο οπλισμό μιας κολώνας του τειχίου για να στηριχθεί καλύτερα, μετακίνησε το ένα του πόδι, το οποίο βρέθηκε στο κενό. Τότε έχασε την ισορροπία του, κατέπεσε από το κενό των 0,70 μ. στο εσωτερικό του φρεατίου και σε βάθος 13.50 μ. και έπαθε κάταγμα του 5^{ου} αυχενικού σπονδύλου, κάταγμα της εγκάρσιας απόφυσης του 4^{ου} αυχενικού σπονδύλου με μετατόπιση των 65 και 66 σπονδύλων της σπονδυλικής στήλης και συντριπτικό κάταγμα της μεσότητας του δεξιού βραχίονα. Εξαιτίας δε των δύο πρώτων τραυμάτων του έπαθε τετραπληγία και πλήρη αναισθησία των άκρων και του κορμού από ύψος 0,10 μ. πάνω από τους μαστούς και έτσι θα παραμείνει ισοβίως παράλυτος, παρόλη την ιατρική και νοσηλευτική περίθαλψη που του παρασχέθηκε. Ότι η πτώση του αναιρεσιβλήτου οφείλεται στην ακαταλληλότητα του δαπέδου εργασίας (ικριώματος), το οποίο θα έπρεπε να είχε κατασκευασθεί από τρία μαδέρια, πάχους τουλάχιστον 0,05 μ. και συνολικού πλάτους 0,60 μ. τοποθετημένα σε επαφή και χωρίς κενά, έτσι ώστε να καλύπτεται όλο το μεταξύ των στηριγμάτων τους άνοιγμα, να είναι καρφωμένα μεταξύ τους, προς αποφυγή διολίσθησης, να είναι ζευγμένα από κάτω και κάθετα προς το δάπεδο με ζεύγματα (κλάπες), κατά τρόπον ώστε να είναι αδύνατη η ανομοιόμορφη κάμψη τους (λύγισμα) και να μην αφήνουν μεταξύ του οικοδομήματος και του δαπέδου κενό μεγαλύτερο των 0,30 μ. Επί πλέον θα έπρεπε το δάπεδο αυτό, ενόψει του ότι άφηνε και τόσο μεγάλο κενό από τη μια πλευρά του, να έχει εσωτερικά και εξωτερικά κράσπεδο από σανίδια (θωράκια), πλάτους 0,15 μ., σε ύψος 1 μ. από το δάπεδο και στην εξωτερική πλευρά του, όπου το κενό των 0,70 μ. να είναι τοποθετημένος χειρολισθήρας, αποτελούμενος από διπλοσανίδα (άρθρ. 9 παρ. 1 π.δ.778/1980, "περί μέτρων ασφαλείας κατά την εκτέλεση οικοδομικών

εργασιών", που εκδόθηκε σε εκτέλεση του άρθρου 6 του από 25.8./5.9.1920 β. δ/τος, "περί κωδικοποίησης των περί υγιεινής και ασφαλείας των εργατών διατάξεων"). Ότι για την πτώση και τη βαρύτατη σωματική βλάβη του αναιρεσιβλήτου υπαίτιος είναι, εκτός από τον παραπάνω επιβλέποντα του έργου, πολιτικό μηχανικό, και ο αναιρεσείων, ως υπεύθυνος υπερβολάβος κατασκευής των σκυροδεμάτων. Διότι, ενώ όφειλε, κατά το νόμο (άρθρ. 5 παρ. 1 του ν. 1396/1983), να λάβει όλα τα ενδεικνυόμενα μέτρα ασφαλείας των εργατών και ιδίως να κατασκευάσει το επίμαχο δάπεδο εργασίας κατά τον προαναφερόμενο, νόμιμο και ασφαλή τρόπο, αυτός το κατασκεύασε με απλή τοποθέτηση των τριών μαδεριών, χωρίς να ενδιαφερθεί για την περαιτέρω τεχνική υποστήριξή τους. Και τέλος ότι από τα πιο πάνω περιστατικά δεν προκύπτει συντρέχουσα υπαιτιότητα του αναιρεσιβλήτου - παθόντος στην επέλευση του ατυχήματός του, στηριζόμενη στο ότι δεν έπρεπε να δεχθεί να εισέλθει στο δάπεδο εργασίας μέσα στο φρεάτιο του ανελκυστήρα και οπωσδήποτε έπρεπε να κινείται πάνω σ' αυτό προσεκτικά. Και σε κάθε περίπτωση το τυχόν ππαίσμα του κρίνεται πολύ ελαφρό, ώστε δεν πρέπει, ενόψει και του νεαρού της ηλικίας του, να οδηγήσει, ούτε καν σε μείωση του ποσού της επιδικαστέας χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης. Ενόψει των παραδοχών τούτων το δευτεροβάθμιο δικαστήριο: α) Δεν παραβίασε ούτε τις διατάξεις των άρθρων 297, 298, 299, 914, 922, 926 και 932 Α.Κ., στις οποίες στήριξε ορθώς την ευθύνη του αναιρεσεϊόντος, ως προστηθέντος και υπαίτιου του ατυχήματος, χωρίς τούτο να ενέχει αντίφαση, ούτε τις διατάξεις των άρθρων 361 ως 648 Α.Κ., τις οποίες ορθώς δεν εφήρμοσε. Και εφόσον η ευθύνη του αναιρεσεϊόντος δεν θεμελιώνεται στις τελευταίες αυτές διατάξεις (ΑΚ 361, 648), αλλά στις προηγούμενες, περί αδικοπραξιών (Α.Κ. 914 επ.), η έλλειψη αιτιολογιών, περί τα πρόσωπα, μεταξύ των οποίων είχε συναφθεί η εργασιακή σχέση, δεν έχει καμμία επίδραση στην όλη εξ αδικοπραξίας ενοχή τούτου, β) Πλήρως θεμελιώνεται αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παραλείψεως του αναιρεσεϊόντος να κατασκευάσει δάπεδο εργασίας του φρεατίου ασφαλές και του τραυματισμού του αναιρεσιβλήτου και ως εκ τούτου δεν παραβίασε τη νομική αυτή έννοια της αιτιώδους συνάφειας και γ) Δεν παραβίασε τη διάταξη του άρθρου 926 Α.Κ., η οποία καθιερώνει την εις ολόκληρον ευθύνη, ανεξάρτητα από το βαθμό της υπαιτιότητας καθενός από τους

συνευθυνόμενους, που έχει σημασία μόνο στη μεταξύ τους εσωτερική σχέση, για τον, προσδιορισμό του μέτρου της μεταξύ τους ευθύνης. Συνεπώς οι αντίθετοι, από το άρθρο 559 αριθμ. 1 και 19 ΚΠολΔ δεύτερος, τρίτος και πέμπτος, κατά τη δεύτερη αιτίασή του, λόγοι αναιρέσεως, είναι απορριπτέοι, ως αβάσιμοι. Απορριπτέος επίσης είναι ο πέμπτος λόγος και κατά την πρώτη αιτίασή του (ΚΠολΔ 559 παρ. 19) ως αλυσιτελής, δεδομένου, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση περιλαμβάνει, κατά τα προεκτεθέντα και επικουρική αιτιολογία, όσον αφορά τη συνυπαιτιότητα του παθόντος (ΑΚ 300), η οποία αυτοτελώς και επαρκώς στηρίζει το διατακτικό της αποφάσεως, χωρίς να πλήττεται με λόγο αναιρέσεως (...).

Από το άρθρο 932 Α.Κ. που ορίζει, ότι σε περίπτωση αδικοπραξίας, ανεξάρτητα από την αποζημίωση για περιουσιακή ζημία, το δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει εύλογη κατά την κρίση του χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Και ότι αυτό ισχύει ιδίως για εκείνον που έπαθε προσβολή της υγείας, της τιμής ή της αγνοίας του ή στερήθηκε την ελευθερία του, προκύπτει, ότι από τη διάταξη αυτή παρέχεται δυνητική ευχέρεια στο δικαστήριο, ύστερα από εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, που οι διάδικοι θέτουν υπόψη του (του βαθμού του πταίσματος του υποχρέου, του είδους της προσβολής, της περιουσιακής και κοινωνικής καταστάσεως των μερών κλπ) και με βάση τους κανόνες της κοινής πείρας και της λογικής, να επιδικάσει ή όχι χρηματική ικανοποίηση, εάν κρίνει, ότι πράγματι επήλθε στον αδικηθέντα ηθική βλάβη και συγχρόνως να καθορίσει το ποσό αυτής, που κρίνει εύλογο. Συνεπώς, ο προσδιορισμός του ποσού της εύλογης χρηματικής ικανοποίησης αφέθηκε στην ελεύθερη εκτίμηση του δικαστηρίου, η σχετική κρίση του οποίου δεν υπόκειται στον έλεγχο του Αρείου Πάγου, αφού αυτή σχηματίζεται από την εκτίμηση πραγματικών γεγονότων και χωρίς υπαγωγή του πορίσματος σε καμιά νομική έννοια, ώστε να μπορεί να νοηθεί εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου είτε ευθέως είτε εκ πλαγίου. Συνεπώς, ο πέμπτος λόγος του αναιρετηρίου, κατά την τρίτη αιτίασή του, με την οποία προσάπτεται στην προσβαλλόμενη απόφαση, ότι έχει ελλειπείς και αντιφατικές αιτιολογίες, ως προς τα στοιχεία, επί των οποίων στήριζε την κρίση του, για να επιδικάσει ως χρηματική ικανοποίηση, το ποσό των 12.000.000 δραχμών, που έκρινε εύλογο, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος.

(Απορρίπτει την αίτηση για αναίρεση της 2609/1992 αποφάσεως του Εφετείου Θεσσαλονίκης).